

Leszek Poleszak

"Źródło życia i świętości. Polska teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa", Jerzy Misiurek, Lublin 2014 : [recenzja]

Symposium 21/1(32), 267-270

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY MISIUREK, *Źródło życia i świętości. Polska teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*, Lublin 2014, ss. 234.

W 2014 roku w Lublinie ukazała się książka ks. prof. dra hab. Jerzego Misiurka pt. *Źródło życia i świętości. Polska teologia kultu Najświętszego Serca Jezusa*. Jak sam autor podkreśla w dedykacji umieszczonej na początku tej ważnej publikacji, ma ona związek z istotną dla kultu Najświętszego Serca Jezusowego rocznicą, jaką jest 250-lecie *Memoriału polskich biskupów katolickich* oraz ustanowienia święta dla Polski i Arcybractwa w Rzymie. W zamierzeniu autora głównym zadaniem publikacji jest ukazanie dziejów i teologii kultu Bożego Serca na ziemiach polskich, począwszy od XVII stulecia do końca pontyfikatu św. Jana Pawła II. Jej celem jest także przybliżenie znaczenia kultu Serca Jezusowego dla rozwoju życia duchowego człowieka oraz ukazanie znamienitego wkładu polskich teologów w to dzieło.

Publikacja jest podzielona na dwie części. Pierwsza z nich omawia naukę polskich teologów katolickich XVII i XVIII wieku o kulcie Najświętszego Serca Jezusa, druga natomiast, zatytułowana *W kręgu polskiej myśli teologicznej o kulcie Najświętszego Serca Jezusowego*, opisuje wkład polskich teologów z okresu od XIX wieku do Jana Pawła II włącznie oraz omawia pierwszy polski modlitewnik opracowany dla czcicieli Bożego Serca.

Pierwsza część dzieła została napisana już w 1969 roku jako rozprawa doktorska, a teraz ujrzała światło dzienne w zmodyfikowanej i uzupełnionej formie. Znajdujemy w niej najpierw opis dziejów kultu Serca Jezusowego w Polsce i poza jej granicami, omówienie pojęcia i podstaw kultu. Następnie autor przedstawia jego przedmiot i racje, by z kolei szeroko zając się problematyką form kultu w jego wymiarach wewnętrznym, indywidualnym i społecznym. W ostatnim rozdziale tej części przedsta-

wione zostały wartości kultu Bożego Serca w jego odniesieniu do moralności oraz dla pogłębienia prawd wiary.

W drugiej części publikacji odnajdujemy najpierw obszernie omówienie pierwszego polskiego modlitewnika czcicieli Serca Jezusowego *Meta cordium Cor Jesu et Sanctissima Trinitas* autorstwa Kaspra Drużbickiego. Został on wydany tuż po jego śmierci, w 1683 roku. Ustalenie daty powstania tego modlitewnika, który ukazał się osiem lat po wielkich objawieniach Serca Jezusowego św. Małgorzacie Marii Alacoque, jest o tyle istotne, że pozwoliłoby ukazać oryginalność przemyśleń jego autora na temat teologii i kultu Bożego Serca. Ksiądz Misiurek, rozważając poszczególne etapy rozwoju duchowego K. Drużbickiego, dochodzi do wniosku, że jest bardzo prawdopodobne, iż dzieło to powstało ok. 1623 roku. Już wtedy bowiem Drużbicki nie tylko praktykował kult Bożego Serca, ale także w swojej korespondencji na temat własnego życia duchowego i praktyki kontemplacji wskazywał, że jest pod głębokim duchowym wpływem tej duchowości. Kontynuując to zagadnienie, ks. Misiurek wskazuje na główne treści dzieła K. Drużbickiego, podkreśla jego oryginalność oraz znaczenie dla teologii duchowości. W kolejnych rozdziałach tej części publikacji autor opisuje dalsze dzieje kultu Serca Jezusowego w Polsce, omawiając okres po XVIII wieku. Jej zwieńczeniem jest natomiast rozdział ukazujący podstawy i wartości kultu Bożego Serca w świetle wypowiedzi św. Jana Pawła II.

Bazując na bogatym materiale źródłowym, zwłaszcza na rękopisach i starych drukach zachowanych w archiwach i bibliotekach, autor udowadnia, że katolicycy teologowie polscy, którzy w XVII i XVIII wieku zajmowali się teologią kultu Bożego Serca, nie byli jedynie jego popularyzatorami, ale przez swoje badania i publikacje wnieśli twórczy wkład w jego rozwój. Wśród wielu przywoływanych nazwisk na pierwsze miejsce wysuwa się osoba K. Drużbickiego, który jeszcze przed objawieniami Serca Jezusowego św. Małgorzacie Marii Alacoque, już ok. 1627 roku, a więc także przynajmniej 15 lat wcześniej niż św. Jan Eudes, ułożył *Meta cordium Cor Jesu*, gdzie przedstawił istotne myśli dotyczące tego kultu. Zostały one zawarte w formie modlitw i były zgodne z późniejszą nauką papieży na ten temat. Ciekawy jest także fakt, podkreślany przez autora

publikacji, że dziełko K. Drużbickiego przez pół wieku doczekało się aż sześciu wydań, w tym jednego w języku polskim (Poznań 1696). Warto zauważyć, że właśnie to polskie wydanie jest mało znane (milczą o nim K. Estreicher, A. Braun, C. Sommervogel), a zostało przez ks. J. Misiurka odnalezione wśród nieskatalogowanych jeszcze starodruków Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie.

Dorobek naukowy polskich autorów bez wątpienia przyczynił się do właściwego przygotowania gruntu pod szerokie przyjęcie i rozprze-strzelenie się kultu Najświętszego Serca Jezusowego w całym Kościele. Wystarczy wspomnieć tutaj o inicjatorze publicznego kultu Bożego Serca w Polsce i autorze pierwszego na naszych ziemiach oficjum o Najświętszym Sercu Jezusa i Maryi – pijarze Paulinie Wiązkiewicz, Józefie Kazimierzu Madeyskim czy Józefie Płochockim. Wyjątkową rolę w rozwoju kultu Bożego Serca autor publikacji przypisuje *Memoriałowi* biskupów polskich w sprawie wprowadzenia święta ku czci Bożego Serca, co ostatecznie zaowocowało rozszerzeniem go na cały Kościół przez papieża Piusa IX. Słusznie uznaje się go za punkt zwrotny w historii kultu Serca Jezusowego, podkreślając trafność argumentacji twórców *Memoriału*, a także głębię myśli teologicznej. Dzieło to bez wątpienia pokazuje, że autorzy polscy nie tylko nie ograniczali się do propagowania kultu na terenie Polski, ale także wywarli wpływ na jego rozwój na całym świecie. Świadczą o tym także tłumaczenia dzieł polskich teologów ukazujące się w językach obcych.

Innym znaczącym elementem wskazującym na oddziaływanie polskich teologów na rozwój kultu Bożego Serca jest choćby ich wpływ na powstanie litanii do Najświętszego Serca Jezusowego. Ksiądz Misiurek zauważa, że pierwsze litanie do Bożego Serca układał autor *Meta cordium* – K. Drużbicki. Co także znamienne, większość wezwań obecnie używanej litanii, zawierających głęboką myśl teologiczną, możemy odnaleźć w identycznym lub bardzo zbliżonym brzmieniu także u P. Wiązkiewicza (w dziełku *Skarb nowy*) czy dziele *Ray niebieski*.

Jak zauważa autor publikacji, okres od początku XVII stulecia charakteryzuje się twórczością wybitnych teologów, którzy rozwijali kult Bożego Serca, wskazując przede wszystkim na jego podstawy biblijne. Wprawdzie

w różnych publikacjach tego okresu znajdujemy liczne odniesienia do objawień św. Małgorzaty Marii Alacoque, nie dodały one jednak nowych treści do nauki katolickiej na temat kultu. Publikacje tego okresu bez wątpienia przyczyniły się do ożywienia nowych form pobożności, takich jak dziewięć pierwszych piątków miesiąca połączonych ze spowiedzią i Komunią Świętą w duchu wynagrodzenia, akcentowały ludzką i Bożą miłość Chrystusa i wskazywały na obowiązek zadośćuczynienia za grzechy.

Publikacja ks. Jerzego Misiurka *Źródło życia i świętości* stanowi istotny wkład w podkreślenie zasług polskich teologów katolickich dla rozwoju kultu Najświętszego Serca Jezusowego. Jej wartość polega przede wszystkim na przybliżeniu współczesnemu czytelnikowi treści często nieznanych lub niejednokrotnie zapomnianych, które do dzisiaj zachowują swoją świeżość i aktualność. Wskazują one bowiem na miłość Boga do człowieka, która – według słów Piusa XII – jest streszczeniem chrześcijaństwa.

ks. dr Leszek Poleszak SCJ